

Tartalom

Az oktatás jelentősége és funkciói: miket tanít meg az iskola a diákoknak és miket nem? Mások érdekei az oktatásban. Lexikális oktatás vagy képességfejlesztés? A új technológiák iránti lelkesedés, azok előnyei és hátrányai. A tanítás, és az abban alkalmazandó legfontosabb elvek, a számonkérés és osztályozás. Az osztályzatok és képesítések inflációja. Mennyire kell művelni a népet? Az oktatás helyes megszervezése.

Megjegyzés

19 oldal, 5100 szó. Az oktatási rendszeren mindannyian keresztülmegyünk, az jelentős hatással van a pályánkra, jövőnkre, ezért nem árt tisztában lennünk a legfontosabb jellemzőivel és tendenciáival, illetve hogy milyen elvek mentén lehetne jobbá tenni azt. Két kapcsolódó téma a 'Gyereknevelés' és a 'Tanulás'.

Oktatás

(Azonosító: 110; Változat: 01)

Pozíció a műben

Előszó

A világ működése

Bevezetés

Elvek

Alapok

Élet

Elme

Ember

Társadalom

Csoportok

Politika

A gazdaság elmélete

A gazdaság gyakorlata

Kultúra

A kultúra és az ember

Alkotás

A művészet funkciói és befogadása, az ízlés

Az alkotások megítélésének tényezői

A minőség felismerése a művészetben

Érdekes kulturális jelenségek

Tudomány

Oktatás

Vallás

Elvek, szabályok, normák

Etika

Egység

Program

Az ember élete

1. Az oktatás jelentősége.....	2	—
2. Az oktatás funkciói.....	4	
3. Tananyag	7	1
3.1. Lexikális oktatás vagy képességfejlesztés, gyakorlati problémamegoldás	7	
3.2. A technológia, az új módszerek iránti lelkesedés az oktatásban	9	—
4. Tanítás	10	
4.1. Alapelvek	10	2
4.2. Készségtárgyak	12	
4.3. Számonkérés, osztályozás	13	
4.4. Tanítani jó.....	14	—
4.5. Iparizált oktatás.....	14	
5. Oktatás és társadalom	15	3
5.1. Mennyire kell művelni a népet?.....	15	
5.2. Az állami és a magán oktatás ß	16	—
5.3. Diszkriminációmentesség	17	
6. Az oktatás helyes megszervezése	19	4

1. Az oktatás jelentősége

(Jelen téma az intézményesített, iskolai oktatásról szól. Két kapcsolódó téma a ‘Gyerekeknevelés’ és a ‘Tanulás’, melyek gyakorlati tanácsokkal szolgálnak a címükben foglaltakhoz.)

Az oktatás sok mindennek a kulcsa.

• A társadalom gazdasági jóléte, fejlődése

Különösen a jó és hatékony *alapfokú* oktatás tud nagyban hozzájárulni a szegényebb országok felvirágzásához és a gazdagabb országokban is ez az alapja az oktatás felsőbb szintjein elérhető sikereknek. Lásd erről a ‘Gazdasági növekedés és fejlődés’ témában.

Azon túl, **hogy országok felemelkedésének kulcsa, az oktatáshoz való hozzáférés egy ország szegényei boldogulásának, felemelkedésének is meghatározó tényezője.**

Lásd az 'Egyenlőtlenség' témában, hogy az ösztöndíjak, a szegények támogatásán túl, a tehetségek jobb hasznosulása révén, az egész társadalomnak is hasznára válnak. Ha azonban a (minőségi) oktatáshoz csak a gazdagok férnek hozzá, az fenntartja az egyenlőtlenségeket.

1

• Női egyenjogúság

Ha a lányok ugyanúgy járhatnak iskolába, mint a fiúk, az sokat tesz a nők egyenjogúságért, egyrészt a felvilágosításon keresztül, másrészt, mert szakmát, önálló jövedelmet nyerhetnek általa. Egyúttal az, hogy mennyire juthatnak be a nők az iskolákba, egyetemekre, fokmérője is az egyenjogúságnak.

2

A nők iskolázottsága pedig nagyban összefügg a termékenységgel, így a **túlnépesedés megfékezésének** is fontos eszköze.

3

• Társadalmi morál, jobb élet

A nép iskolázottsága, kulturáltsága több irányból hozzájárul ehhez:

4

- Maguk az emberek teljesebbé válnak, rendesebben élnek, jobban viselkednek egymással.
- A jól működő demokrácia egyik előfeltétele a demokratikus kulturáltság.
- Kisebb korrupció

5

A hatás azonban függ attól, hogy mit tanít az iskola – rossz kezekben ugyanis ugyanúgy gyűlöletre is nevelhet.

6

• Egyéni boldogulás

Ha hallani is az iskolából kiugró vállalkozókról, akikből később milliomos lett, a legtöbb ember számára azért mégis az az üdvözítő, ha megszerzi azt a papírt.

7

Lásd továbbá a '**Felvilágosulás és szabadság**' témát, mint az e könyvben megfogalmazott program egyik pontját, az egyik irányt, **mely felé az emberiségnek törekedni kellene.**

Bár azért jóból is meg tud ártani a sok. Lásd, hogy nem kell idejekorán elkezdni a gyerekek fejének tömését; hogy egyes országokban (Pl. Dél-Korea, Japán β) általános a diákok súlyos

8

túlterhelése; vagy, hogy az azért már nem feltétlen tesz jót egy karriernek, ha valaki túl sokáig az iskolapadban marad.

1

2. Az oktatás funkciói

Ha megkérdeznék, hogy mire jó az oktatás, ami először az eszünkbe jut, az valószínűleg az, hogy a tudás átadására. Ennél azonban egyrészt többről, másrészt kevesebbről van szó: az iskolától mást is kapunk, mint ismereteket – viszont sok olyan tudnivaló is van, amelyre az iskola nem tanít meg.

2

1) Mit tanít az iskola és mit nem?

3

Az iskolától először is olyan **alapvető készségeket** kapunk, mint az írás-olvasás és számolás; majd az **általános műveltségünk** megalapozása következik, hogy legyen fogalmunk a világról általában. Végül az iskola **szakismeretekkel** lát el bennünket, ami felkészít a majdani foglalkozásunk sikeres betöltésére.

4

Sok minden azonban, ami az élethez kell, rendszerint nem része a tananyagnak: nincs benne, hogy hogyan szerezzünk barátokat, párt magunknak, hogyan ápoljuk a társas kapcsolatainkat, hogyan neveljük gyereket; illetve a szexről sem (vagy alig) esik szó. Nem tanítják a háztartás vezetését sem; azt sem tudjuk meg, hogy hogyan lehet a világban érvényesülni, hogyan üzleteljünk másokkal, hogyan kezeljük a pénzügyeinket – és főleg, hogy hogyan lehetünk boldogok, miképp törekedjünk erre.

5

Nem azt mondom, hogy ilyesmiket a világon sehol nem oktatnak: lehetnek boldogabb helyek, ahol igen, és a kevésbé boldog helyeken is akadhatnak speciális intézmények, programok – általában azonban nem ez a jellemző.

6

Ráadásul, a fentiekén kívül **az iskola gyakran elsiklik** például olyanok felett is, hogy egyáltalán **hogyan lehet hatékonyan tanulni**; vagy, hogy az iskolapadban megtanultakat **hogyan lehet a gyakorlatban alkalmazni**, mire jók a képletek. Ezen túl a „**választék**” bemutatásán sincs hangsúly, hogy mi minden érdekes és szép dolog van a világban, amikben az ember örömet lelheti. Lásd erről alább.

7

A felsoroltak egy részével, különösen, ami a társas kapcsolatokat meg a boldogság keresését illeti, sokan úgy vannak, hogy **magánügy**, ezért nem is feltétlen üdvözlőné

8

mindenki, ha ilyesmikre is kiterjedne az intézményi oktatás – ezzel együtt **azonban**, legalább bizonyos, széles körben elfogadott, általános praktikák átadása vélhetően az emberek jelentős részének **jól jönne** ilyen téren is.

2) Mire jó még az iskola a diákoknak?

A tudáson kívül **az iskola közösségi életre is nevel**: barátokat, kapcsolatokat szerezünk ott; megtanulunk a közösséghez, a szabályokhoz alkalmazkodni, megfelelni a feljebbvalónak; illetve általában véve kulturáltabbakká válhatunk.

No és természetesen az iskola képesítést, **papírt** is ad, ami ugyan nem mindig biztosíték a tudásra – azt azonban mutatja, hogy az illető végig tudott menni a rendszeren, így vélhetően nem teljesen alkalmatlan.

3) Mások érdekei az oktatásban

Az oktatási rendszernek azonban a diákokon kívül számos más szereplője, érintettje is van – így annak működésében az ő érdekeik megjelennek:

○ Munkáltatók, a felsőbb oktatási intézmények

Ők szeretnék tudni, hogy melyik diák milyen tudással, képességekkel rendelkezik, az iskola pedig ezt a diákok minősítésével, osztályozásával jelzi a számukra. (Illetve azzal, hogy ad-e nekik papírt egyáltalán.)

○ Nemzet, hatalom

Az iskola nemcsak tudást, hanem kultúrát is **átad**, különösen a **nemzeti kultúrát** – mely által a diákokat a nemzet tagjaivá, a hazához hű polgárokká neveli.

Rendszere válogatja, de az iskola gyakran **ideológiákat, dogmákat** is a tanulók fejébe ültet, indoktrinál: így tettek például a fasiszta és kommunista országok iskolái; és, más céllal ugyan, de így tesz sok iszlám, zsidó és keresztény iskola is, stb...

Ráadásul az ilyesmi **nem ritkán burkoltan** történik, például úgy szövegezik meg a matekpéldákat, hogy azokból ne csak számolni tanuljon meg a gyerek, hanem azt is, hogy érdemes belépni a TSZCS-be. (Tegyük hozzá, nemcsak a tervgazdaságot, de a piaci rendszert is elő lehet adni a kelleténél kevesebb kritikával.)

○ Tanárok

Ők megélhetést és az önmegvalósítás terepét kapják az iskoláktól.

Ahol bizonyos mértékben átültethetik saját elképzeléseiket a tanítás gyakorlatába, például amikor az egyetemi professzor ír egy tankönyvet, a diákok pedig abból tanulnak.

○ Szülők

Nekik pedig nem kell saját maguknak intézniük a taníttatást, illetve felszabadul az idejük, munkaerejük.

Ezen szereplők érdekei is befolyással lehetnek tehát az oktatási rendszerre, minek okán **a diákok nem mindig azt kapják, ami a legjobb nekik**; illetve az objektív ismeretek átadása, mint cél, is csorbát szenvedhet. Különösen:

Az önálló gondolkozás, öntudatosság kialakítása nem mindig cél.

Mind a politikának, mind a gazdaságnak jobb ugyanis, ha a választó, a fogyasztó egyszerű, kiszámítható és befolyásolható.

Ami hasonlóan igaz a diktatúrára és a demokráciára, a tervgazdaságra és a piacgazdaságra is; lásd erről a 'Demokrácia és diktatúra' és a 'Ember, társadalom és család a modern világban' témákban. Hozzátehetjük, hogy **az egyházaknak, vallásoknak sem érdekük úgy nevelni az embereket, hogy azok megkérdőjelezzék a téziseiket.**

Lásd még ide vonatkozólag a következő témákat: 'Az élet és az elme', benne azt, hogy öntudatos lényeket, egyéniségeket nehezebb kormányozni, a társadalom gépezetébe beilleszteni; 'Politikai konfliktusok', benne a tudatlanság és félelem szerepét; valamint lásd a 'Különféle világok' témában a bezártságunkról írtakat.

4) Az oktatás szervezeten tartja a tudásanyagot

Ez még egy említésre érdemes funkciója az oktatásnak: azáltal, hogy tankönyveket írnak, óravázlatokat készítenek, az oktatók rendezik, strukturálják az ismereteket, átláthatóbbá, könnyebben elsajátíthatóvá téve azt.

3. Tananyag

3.1. Lexikális oktatás vagy képességfejlesztés, gyakorlati problémamegoldás

Örök vitatéma, az internet korában meg még inkább, hogy mennyire van szükség a száraz tényanyag, a lexikális tudás oktatására – illetve mennyire kellene inkább a gyakorlatra koncentrálni, arra, hogy a tanulók képesek legyenek problémákat megoldani, az ebbéli képességeiket fejleszteni.

1) A tananyagok tehetetlensége

Ez alatt azt értem, hogy ami egyszer bele kerül, az nehezen kerül ki.

Hiszen, ha valami már évtizedek óta benne van a tankönyvekben, mintegy a kultúra részévé vált, akkor annak, aki ki szeretné venni, magára kell vállalnia ennek felelősségét. Azon kívül a tanároknak is könnyebb, ha marad minden a régiben, ha az idén is ugyanazt kell leadni, mint tavaly. Különösen tartós része a tananyagoknak a „nemzeti panteon”, a nemzet legnagyobbjait tekintett, ikonikus alakjai és alkotásai.

Mit eredményez ez idővel? A tananyag felduzzadását és elavulását.

2) Felfújtt, felesleges, gyakorlatiatlan lexikális tananyagok

Sokfelé jellemző ez; azért is, mert a lexikális tudást **egyszerű oktatni és számon kérni**: elég a diák kezébe nyomni egy könyvet, illetve lényegében felolvasni azt az órán, utána pedig megírni egy tesztet.

A diákok részéről viszont, ha meg is tanulják az anyagot, túlnyomórészt úgyis **hamar elfelejtik**, különösen, ha csak a vizsgák előtt álltak neki nagy sietve magolni. Bár annyi hasznuk azért így is lehet belőle, hogy egyszer már találkoztak az információval, így másodszorra már, ha esetleg tényleg szükségük lesz rá, talán könnyebben belemegy majd a fejükbe.

Közben pedig a gyakorlaton, a tudás alkalmazásán, a problémamegoldáson nincs elegendő hangsúly, pedig ez legalább olyan fontos volna.

Azért is, mert az ilyesmit komplikáltabb oktatni, előadni, és sok tanár nem kimondottan gyakorlati ember. Ezen segíthet, ha a diákok a képzés egy részét az iskolában, egy részét

pedig egy munkahelyen, gyakorlati tevékenységgel, gyakorlati szakemberek felügyelete alatt töltik. (**Duális képzés**)

Továbbá itt lehet utalni az értelem különböző elemeire: a tudásra, az intelligenciára és a beleérző képességre. Ezekről, és hogy melyik mennyire fejleszhető, lásd 'Az értelem elemei' témában.

3) Nem minden lexikális tudás haszontalan

Ezt nem árt leszögezni, mert itt is könnyű átesni a ló túlsó oldalára. Egyfelől amit a szakmában tudni kell, azt tudni kell; például egy orvos nem hagyatkozhat a könyvekre, ha arról van szó, hogy mit írjon fel influenzára; vagy egy sofőr sem lehet meg a KRESZ ismerete nélkül. (Illetve a **fontos szakmai ismereteket** alkalmazni is tudni kell – ami annyiból nem probléma, hogy tartósan úgyis csak a gyakorlat során rögzül majd az ilyesmi.)

Másfelől pedig szükség van az **általános műveltségre** is, amitől az ember, a nép teljesebbé, kulturáltabbá válik, aminek láttuk az előnyeit.

4) Lexikális tudás az internet korában

Újabban kiváltképp szokássá vált hangoztatni, hogy nem kell az emberek agyát lexikális anyaggal terhelni, hiszen az interneten úgyis mindennek könnyen és gyorsan utána lehet nézni. **Van ebben bizonyos igazság, de azért:**

- Általános műveltségre ugyanúgy szükség van.
- A fontos szakmai dolgokat ugyanúgy fejből kell tudni, illetve alkalmazni is ugyanúgy tudni kell.
- Régebben is meg lehetett találni az információt, különösen a szakmai ismereteket, ha ott voltak a megfelelő könyvek a polcon – bár valóban több idő kellett hozzá.

Ezzel együtt az internet, a számítógép igen hasznos tud lenni az információ felkutatásában, mert az ember feje valóban nem káptalan. Ehhez viszont tudni kell (meg kell tanítani az embereket), hogyan lehet azokat jól használni, hogyan lehet megtalálni, ami érdekel – valamint nem árt tisztában lenni vele, hogy rengeteg félrevezető, hamis információ is kering a világhálón, ajánlatos tehát az óvatosság ez ügyben.

5) Tudásszigetek

Ez a tantárgyankénti oktatás velejárója: az embernek tanítanak fizikát, kémiát, biológiát, stb... – azzal azonban nem igazán foglalkoznak, hogy ezeket a szigeteket összekapcsolják; különösen, hogy olyan problémákat is bemutassanak, melyek többféle terület módszereinek alkalmazását igényli.

3.2. A technológia, az új módszerek iránti lelkesedés az oktatásban

Az informatika fejlődése sokaknak imponál, sokan lelkesednek az új eszközök mihamarabbi, minél szélesebb körű bevezetéséért az oktatásban, nagy eredményeket várnak az e-könyvektől, tabletektől, digitális tábláktól, az internettől és társaiktól. Így van ezzel egyfelől az új generáció, akiknek a vérében van a technológia, miközben a régi generáció számos tagja is, részint megilletődöttségükben, erősen pártolja a modernizációt.

Holott attól még, hogy valami modern és látványos, korántsem biztos, hogy olyan egyértelműen jobb is, mint a régi; a modernizációba sem érdemes vakon beleugrani, **az új módszerek hátrányaival** is tisztába kell jönni előbb:

- A hagyományos könyvekből több szempontból könnyebb tanulni: egyszerűen alá lehet húzni a lényegét, lehet beléjük jegyzetelni, rajzolni, könnyebb bennük ide-oda lapozni, stb...
- Ha túlságosan az új, látványos módszerekre koncentrálnak, az könnyen a hagyományos készségek, az egyszerű olvasás, számolás rovására mehet.
- Az új eszközök elvonják a diák figyelmét a tanárról, a magyarázatról, különösen, ha az internet is nyitva lehet.
- Hozzájárulhatnak továbbá a tanár és a diákok elidegenedéséhez, a személyes kapcsolatuk sorvadásához.
- A régi tanerő nehézkesen tanulja meg, használja az új eszközöket.

Természetesen **az új módszereknek**, eszközöknek megvannak az **előnyei** is, például:

- Interaktivitás; az e-könyvekben könnyű keresni.
- Jól lehet velük szemléltetni, különösen matematikai összefüggéseket.
- Látványosság, ami felkelti a tanulók érdeklődését, szívesebben foglalkoznak, játszanak a megtanulandókkal.

(@@Egyéb előnyök?)

A hagyományos anyagok új módszerekkel történő átadása mellett **mindenképpen fontos megtanítani a gyerekeket magának az új technológiának a használatára, az informatikára**, hiszen ezek nélkül mozdulni sem lehet a mai világban.

A lényeg, hogy **mielőtt nekiállunk újítani, vonjunk mérleget**: mérjük fel az új módszerek előnyeit és hátrányait, és ismerjük fel, hogy a régi, bevált módszerek sem feltétlenül elavultak. Utóbbiakat továbbra is alkalmazni kell, ott ahol nincs értelme sokat újítani (különösen az alapozásban), de nem kell elzárkózni a modernizáció elől sem – ott, ahol az valóban hasznos.

Valamint tegyük hozzá, hogy természetesen **a régi módszereknek is megvannak a maguk hibái**, különösen a tananyag poroszos sulykolása, ezért sem kell túlzottan ragaszkodni hozzájuk. Végül pedig, általában az újdonságok iránti lelkesedésről lásd 'A megismerés buktatói' témában.

4. Tanítás

4.1. Alapelvek

A következőket jó volna alkalmazni az oktatásban:

- **Nem kell túlságosan sietni megtönni a gyerekek fejét.**

Különösen az elején: időt kell engedni a természetes tapasztalásnak, játszásnak, mert ezzel is tanul a gyerek, illetve mert ilyenkor még nem a tudás bővítése, hanem az alapvető készségek fejlődése, az egészséges személyiség kialakítása a cél – ami a később sikerek és boldogság alapja is.

- **Igyekezni kell megértetni a tanulóval az anyagot – illetve mindenekelőtt az értse, aki tanítja.**
- **Megmutatni, hogy mire jók a tanultak, hogyan kell őket a gyakorlatban alkalmazni. Az érdeklődés felkeltése.**
- **Amennyire lehet, örömét lelje a diák a tanulásban; a tananyag élvezhető prezentációja.**

Mindezek megkönnyítik a tanulást, a tanultak későbbi felidézését.

- **Kényszer: egyéntől függően bizonyos mértékig szükség lehet rá.**

Kényszert kifejteni egyszerűbb, mint kedvet csinálni – viszont érthető módon elveszi a tanuló kedvét, ezért, ha máshogy is megy, akkor hanyagolandó. Sokan vannak azonban, akik, ameddig nem muszáj, nem mozdulnak – ezért a szükséges mértékig indokolt lehet az alkalmazása.

- **Fokozatosan nehezedő kihívások, a sikerélmény biztosítása**

Kis lépésekben könnyebb haladni, közben pedig a tanulók megtapasztalhatják, hogy képesek megbirkózni a feladatokkal. A diákok képességei azonban különböznek, sosem lesznek egyformán jók – ezért fontos, hogy mindegyikük a maga szintjének megfelelő kihívásokkal szembesüljön, a gyengébbek is megélhessék a sikert, érezzék, hogy van értelme az igrkezetüknek.

- **Nevelés, fegyelmezés**

Napjainkban sok szülő nem foglalkozik eleget a gyerekével, és az intézményektől várná, hogy az nevelje meg, az nevelje fel a gyereket. Éppen ezért nem árt kimondani, hogy...

A nevelés, fegyelmezés alapvetően a szülő dolga.

A tanár pedig, ha van erre mód, elsősorban a szülő figyelmének felhívásával operáljon: együttműködésre van szükség a tanár és a szülő között. (@@Mennyire fegyelmezhesen a tanár, ha másképp nem megy? Milyen eszközök megengedettek?)

Kérdés továbbá, hogy **mennyi szabadságot élvezzenek a tanulók az iskolában**. Ebben is a **fokozatosság** az irányadó, az alapszinttől a felsőoktatásig bővülő jogokkal és szabadsággal – hiszen, mint ‘A szabadság motívuma’ témában olvasható, „a szabadság annak való, aki tud vele élni”.

• A választék bemutatása

A szigorúan vett tanagyagon túl, az iskola arra is jó hely, hogy bemutassa a diákoknak, mi minden van a világban, hogy teljesebb képük legyen arról, mi minden közül választhatnak.

Egyfelől, **ami a tudást illeti**; azon belül is, a tudás egészére vonatkozóan – és adott tudományágon, szakmán belül is. Ezáltal a diákok láthatják, mennyi érdekes dolog létezik, illetve kiválaszthatják, mi érdekli őket leginkább, mire szeretnének leginkább szakosodni. Itt említhető a különféle világnézetek, ideológiák választékának objektív bemutatása is, ami segíthet tágítani a tanulók látókörét, növelni a toleranciájukat, illetve realisabban látni a világot és a benne keringő eszméket.

Másfelől, azt is hasznos volna bemutatni, **amiben** a diákok egyszerűen csak **örömeiket lelhetik**, a különféle irodalmi, zenei stílusokat, sportokat, hobbikat és így tovább, hogy egyáltalán tudjanak róla, hogy mennyi minden közül választhatnak, a boldogság milyen sok potenciális forrása veszi körül őket.

4.2. Készségtárgyak

Mint a zene, a rajz, a technika és a testnevelés: ezek először is abban különböznek a többi tárgytól, hogy elsősorban nem tanulni kell tudni hozzájuk, nem okosnak kell lenni, hanem az adott tárgyhoz kapcsolódó **speciális készségeken** múlik, hogy ki milyen jó bennük: a halláson, a kez ügyességén, a testi adottságokon, stb... Másrészt pedig a legtöbb ember számára a későbbiekben **nem ezek jelentik a megélhetés alapját**.

Éppen ezért a **céljuknak** is más kellene, hogy legyen, és oktatni, értékelni is másképp kellene őket, mint a többi tárgyat. A célt illetően, a készségtárgyak legnagyobb haszna az lehet, hogy segíthetnek örömet, hobbikat találni, például a zenében, a festészetben, a barkácsolásban; ösztönözhetik a kreativitást; fejleszthetik a tanulók gyakorlatiasságát, és egészséges életmódra nevelhetnek. Elsősorban ilyenekre kellene használni

őket, semmint arra, hogy ezekben is teljesíteni kelljen, szépen kelljen énekelni, szakszerűen rajzolni, magasra kelljen ugrani, azoknak is, akiknek nem megy.

Az **értékelés**ről szólva pedig, a fentiekkel összhangban, nincs értelme a teljesítmény alapján történő osztályozásnak, mert az csak elveszi a kevésbé tehetséges tanulók kedvét, akik egyébként örömeiket tudnák lelteni a festésben, a sportban és társaikban. Ez azért nem jelenti azt, hogy egyáltalán ne értékelje a tanár a diákot, de azt inkább csak **szövegesen**, a magaviseletre, a mutatott tehetségre, illetve arra fókuszálva, hogy mennyire élvezi a tanuló az adott fajta tevékenységet – azért, hogy felismerjék a megbúvó készségeket, indíttatást, anélkül, hogy nyomás alá helyeznék azokat, akikben ezek kevésbé vannak meg.

Mindazonáltal a készsége tárgyak területén is vannak tehetségek, illetve olyanok, akik a későbbiekben komolyabban szeretnék sporttal, zenével foglalkozni, stb... Az ő számukra **szakosított osztályok**ban és **iskolák**ban, illetve **szakkörökön** lehetne komolyabb képzést biztosítani.

4.3. Számonkérés, osztályozás

Az osztályozásnak egyszerre **két célt** kellene szolgálnia: egyfelől a külső érdekeltek (munkáltatók, oktatási intézmények) felé jeleznie kellene, hogy **a tanuló mennyit tud** – másfelől pedig **ösztönöznie** kellene a tanulót a jobb teljesítményre. E két cél, különösen a gyengébb tanulóknál, **nehezen egyeztethető össze**, a rosszabb osztályzatok ugyanis könnyen elvehetik a maradék kedvet is a tanulástól.

Mit lehet akkor tenni? Jobb híján a tanárnak érdemes kihangsúlyoznia, hogy a gyengébb képességű diákoknál egy közepes osztályzat is nagy eredmény, érdemes kellő dicséretben részesítenie őket, ha látszik rajtuk az igyekezet.

Helyenként szokás az úgynevezett **haranggörbe módszerrel** osztályozni. Ez abban áll, hogy a diákokat egymáshoz képest értékeli, lesz viszonylag kevés rossz, sok közepes, és megint csak kevés jó osztályzat, ami versenyhelyzetet teremt, így kétségkívül ösztönzőleg hat – másrészt viszont meglehetősen igazságtalan lehet: akkor is megszorja az osztályzatokat, ha a tanulók nagyjából egyformán teljesítenek, illetve külső összehasonlításban is könnyen félrevezető eredményt adhat. Lásd ehhez az 'Ítéletalkotás' témában, hogy az emberek összehasonlítása, relatív megítélése az objektivitás ellen hat, és hogy az abszolút szemlélet segíthet ezen.

Napjaink jellemző tendenciája továbbá **az osztályzatok inflációja**, vagyis, hogy manapság könnyebben osztogatják a jó jegyeket, mint régebben. Miért van ez? Azért, mert (majdnem) mindenkinek így a könnyebb: örül természetesen a diák és a szülő, de a tanárnak is egyszerűbb így, mert elkerüli a rossz jegyekkel járó konfliktust. (A külső érdekeltek viszont kevésbé kapnak reális képet.)

Meg még egy, ami szintén mindenkinek így az egyszerűbb: a sokféle jellemző **kampányszerű, vizsgákra koncentráló**

tanulás, és a gyakorlatiatlan, a lexikális tudás visszamondását követelő számonkérés. Így ugyanis év közben, a szorgalmi időszakban, amikor nincsenek vizsgák, mindenkinek nyugta lehet, s bár a vizsgaidőszak kétségkívül kemény – de legalább gyorsan vége van. Lásd feljebb, hogy az így a fejekbe préselt tudás túlnyomórészt elvész.

4.4. Tanítani jó

Több okból is:

- **Jó látni, ahogy a másik megért, több lesz.**
- **Aki tanít, annak nem lesz kevesebb.**

Közmondásos, hogy ellentétben az anyagi javakkal, az információt úgy lehet megosztani másokkal, hogy az nekünk is megmarad.

- **A tanítás során az ember sok egyebet is kap.**

Maga is újra átgondolja a tananyagot, ami a szaktudásának gyakran azon része, amellyel egyébként nem foglalkozna, hiszen tudottnak van elkönyvelve; közben diákjai révén is új kérdésekkel, információkkal, nézőpontokkal találkozhat; magát a tanítást is gyakorolja; valamint emberi tapasztalatokkal gazdagodhat. Lásd még ehhez a ‘Tanulás’ témában, hogy jobban emlékszünk az olyan dolgokra, amelyeket megpróbálunk másoknak elmagyarázni, megtanítani.

* * *

Még két megjegyzés: **egy**, hogy nem kell egyetemi professzornak lenni ahhoz, hogy másokat tanítsunk, lehet azt alacsonyabb szinten is művelni, mindenféle szintű magyarázatnak megvan a közönsége. **Kettő**, hogy minél feljebb megyünk az oktatási rendszerben, az ott tanítók annál inkább a szakterületük „tudósai” és annál kevésbé pedagógusok: tudásuk mélyebb és precízebb – tanítani, magyarázni viszont gyakran kevésbé tudnak.

4.5. Iparizált oktatás

Mint az ‘Iparizált világunk’ témában olvasható, mai világunk számos területe már ipari módszerekkel dolgozik – beleértve a tudományt és az oktatást is.

Mit jelent ez? Nézzük csak meg, ahogyan az oktatási intézmények befogadják, majd módszeresen, előírásosan „feldolgozzák” a bekerülő diákokat, ahogy azok megkapják a standardizált tudáscsomagot, végül pedig tömegével lépnek ki,

mint kész munkaerő. A társadalom gépezetének ez persze jó – azoknak viszont, akiknek személyre szabott odafigyelésre volna szükségük, különösen a tehetségeknek, viszont már kevésbé. Lásd ‘Az értelem elemei’ témában, hogy a zseninek nincs jó helye az iparizált oktatásban, kutatásban.

Itt említhető az oktatás mennyiségi szemlélete is, vagyis, hogy sokan hajlamosak egyszerűen azzal mérni sikert, hogy hány diplomás van az országban. Ezzel az a gond, hogy papírt könnyen lehet az emberek kezébe adni – ettől azonban még tudni nem fog az, akiknek nincsenek meg hozzá a képességei. Ezt nevezhetjük a **képesítések inflációjának**, vagyis, hogy egy diploma sem ér már annyit manapság, mint régebben.

Lásd még a ‘Tudomány’ témában az iparizált kutatásról írtakat.

5. Oktatás és társadalom

5.1. Mennyire kell művelni a népet?

Az, hogy mi van az emberek fejében, sok szempontból rendkívüli jelentőséggel bír: alapvetően ettől függ, hogy hogyan éljük az életünket, hogyan bántunk egymással és a világgal, milyen a munkamorál, milyen politikai rendszert tartanak kívánatosnak, milyen vezetőket választanak, stb...; lásd erről részletesen ‘A kultúra és az ember’ témában. Felmerül a kérdés: mennyire kell társadalmilag törekedni rá, hogy befolyásoljuk, a fejeket, megtöltsük azokat, rendet rakjunk bennük? Vagy hagyjuk az embereket szabadon azt gondolni, amit akarnak?

A kérdés persze összetettebb ennél. Az oktatás nagyrészt ismeretek átadásáról szól, szóval, ahol van iskola, iskolakötelezettség, tanterv, ott az agyakat is befolyásolják. Azonban **nem minden tudás egyforma ebből a szempontból:** az ellen például, hogy a gyerek megtanulja, hogy $2 \times 2 = 4$ keveseknek lehet kifogása – viszont ha politikáról, értékekről, erkölsről, helyes életvitelről, vallásról kezdenek el papolni, arra már jóval többen nézhetnek ferde szemmel. És vannak

köztes területek is, amelyek se nem túl nélkülözhetetlenek, se nem túl érzékenyek, viszont időt és energiát igényelnek, és nem biztos, hogy mindenki szerint megéri erőltetni például azt, hogy a gyerek elolvassa az Odüsszeiát meg az Aranyembert.

Továbbá, **a tananyag kijelölésével, megszerkesztésével vissza is lehet élni**, emlékezzünk csak a totalitáriánus rendszerek fent említett politikai indoktrinációjára. Ez tehát mindenképpen egy lényegi kérdés, **egyáltalán nem mindegy, hogy ki, és hogyan dönti el, mit tanuljanak a diákok**, hogy kell-e, és miképp kell művelni a népet.

A válaszok pedig társadalomról-társadalomra változnak, a társadalmi forma jelentős mértékben meghatározza a tananyagot, annak ideológiai töltetét, illetve, hogy mennyire ösztönzik az önálló gondolkodást.

A probléma egyébként túlmutat az oktatáson: a tágabb kérdés az, hogy **mennyire kell, általában véve megpróbálni a helyes irányba terelni az embereket**. Lásd ehhez 'A szabadság motívuma' témában a szabadság előnyeit és hátrányait; 'Az emberek gondolkozása' témában, hogy önmaguktól is indokolt lehet megvédeni az embereket; a 'Globális problémák' és az 'Egy jobb világ' témákban a gondolkozásmód, a fejekben lévő dolgok fontosságát a vilájobbítás szempontjából; illetve 'A jóság és etika ápolása' témát.

5.2. Az állami és a magán oktatás β

Érdemes itt először is emlékeztetni, hogy az **oktatás** stratégiai ágazat, láttuk, mi mindennek a kulcsa, ezért **nem lehet teljesen a piacra bízni**, az államnak jelentős szerepet kell vállalnia benne.

Az alábbi táblázat pedig összefoglalja az állami és magán fenntartású intézmények közötti jellemző különbségeket. (@@Ez egy bizonytalanabb rész, szóval hozzá lehet szólni.)

Állami	Magán
Központilag előírt, elavuló tananyag, egységes módszertan, szűkösebb anyagi lehetőségek	Az ismeretek naprakészsége, gyorsabb reagálás az igényekre, különböző módszertanok, nagyobb anyagi lehetőségek

Állami	Magán
Nagyobb ideológiai terheltség. (Különösen szélsőségesebb kormányzás idején.)	Kisebb ideológiai terheltség
Jobban foglalkozhat az emberek helyes irányba terelésével. (Bár, mint láttuk ugyanúgy terelheti őket rossz irányba is.)	Kevésbé foglalkozik ilyesmivel.
Kisebb motiváltság	Motiváltabb diákok és tanárok Előbbiek (illetve a szüleik) ugyanis szeretnének kapni valamit a pénzükért – utóbbiaknak meg többet fizetnek.
A nagyobb esélyegyenlőség lehetősége Bár azért itt is meglehetnek a különbségek, például a városi és a falusi intézmények között; illetve lásd itt mindjárt a diszkriminációmentességről írtakat.	Drága, csak a tehetősebbek tudják kifizetni, így hozzájárul a társadalmi különbségek fennmaradásához, növekedéséhez. Bár, ha vannak ösztöndíjak, diákhitel, azok ezt bizonyos fokig ellentételezik.

Ide kapcsolódik a **szolgáltató típusú oktatás** fogalma; azaz, amikor az intézmények a tanulók, mint ügyfelek igényeit igyekeznek kielégíteni – míg a **nem szolgáltató típusú oktatásban** az intézmény, illetve az általa szolgált társadalmi, politikai célok az elsődlegesek, a tanulók képzése pedig ennek az eszköze, illetve a tanulók sem annyira ügyfelek, mint inkább a folyamat tárgyai. (@@Van jobb szó a „nem szolgáltató típusú” oktatásra?)

5.3. Diszkriminációmentesség

Magyarul, amikor az iskolában egyformán kezelik a társadalmilag vagy képesség szerint különbözőket. Ennek is megvan a jó és rossz oldala, lássuk:

1) Társadalmi változat

Vagyis, amikor igyekeznek biztosítani az **esélyegyenlőséget, tekintet nélkül arra, hogy ki honnan jött** – ami nagyon helyes – nem biztos azonban, hogy ezt úgy lehet a legjobban

elérni, hogy rögtön az elején egyszerűen összedobják a különböző háttérű tanulókat, együtt, egyformán kezelik őket.

Lásd erről ‘A csoportok problémáinak kezelése’ témában, illetve található ott egy elég részletes **programjavaslat is a hátrányos helyzetű kisebbségek, a cigányság felzárkóztatására**. Lényege, hogy először a kisebbség tehetségeiből, (legalábbis a középiskolai szinttel bezárólag) különálló intézményekben, kinevelnének egy konzolidált réteget, majd az ő segítségével, illetve őket a többiek elé példaként állítva kiszélesítenék a programot, miközben egyre inkább elmozdulnának a deszegregált oktatás felé.

Lásd továbbá az ‘Egyenlőtlenség’ témában, hogy a társadalmi esélyegyenlőtlenség csökkentése kiemeli az természettől adott különbségeket.

2) Képességbeli változat

Azaz, amikor a különböző képességű tanulókat próbálják egyformán kezelni, nehogy a gyengébbek rosszabb oktatásban részesüljenek.

Ehhez először is azt kell látnunk, hogy a képességbeli különbségek mások, mint társadalmiak, amennyiben az utóbbiakat az ember teremti, így megszüntetni is hatalmában áll azokat – **a képességbeli különbségek nagy része viszont természettől, a születéstől fogva adott**, ennyiben óhatatlanul jelen vannak. (Bár gondos neveléssel mérsékelni azért lehet őket.)

Egyenlősíteni, a jobbakat és a gyengébbeket együtt kezelni, emiatt inkább **csak úgy lehet, hogy a jobb képességűeket visszafogjuk** – ami rossz nekik, és a gyengébbeknek sem túl jó, mert egyrészt úgysem tudnak jobban haladni, másrészt meg frusztrálni fogják őket, nem is csak a saját nehézségeik, de még a többiek neheztelése is, hogy miattuk kell toporogniuk.

Mi következik ebből? Az, hogy **nem baj, ha a jobb és rosszabb képességűekkel külön foglalkozunk**, mindenkivel úgy, ahogyan az a legjobban szolgálja a fejlődésüket; továbbá **mindenkivel szemben a képességeiknek megfelelő elvárásokat kell támasztani** (úgy a tanárok, mint a szülők részéről). Nem kell tehát erőltetni a képességbeli diszkriminációmentességet.

Emlékezzünk rá, amit fentebb, az elvek között, a sikerélmény biztosításáról írtam; **lásd továbbá ‘A csoportok problémáinak kezelése’** témában, hogy a különbségeket nem letagadni kell, hanem elismerni és kiaknázni; illetve lásd az ‘Ideológiák’ témában az egyenlőség ideológiáját.

* * *

És ha már a diszkriminációnál tartunk, az is jellemző, hogy maguk a tanulók közösítik ki maguk közül a jobbakat, ezzel egymást húzzák vissza.

6. Az oktatás helyes megszervezése

A jó oktatás az ország hosszú távú sikerének alapköve.

Illetve, ami azt illeti, a világ boldogulásának is; megint csak emlékeztetnék rá, mi mindennek jelenti a kulcsát – fontos tehát, hogy kellő figyelmet fordítsunk rá. Egyúttal annak is tudatában kell lenni, hogy **az oktatásba fektetett energiák és pénz csak hosszú távon térülnek meg**, de így is csak akkor, ha nem változtatgatják állandóan az irányt, a változó politikai széljárásnak megfelelően.

Lásd ezzel szemben a demokráciára és a piacra jellemző rövid távú szemléletet a 'Demokrácia és diktatúra' és 'A piac gyakorlati hiányosságai' témákban.

Milyen elveket lehet megfogalmazni egy jól működő, hatékony oktatási rendszer érdekében?

- **Az oktatás stratégiai ágazat; a közmegegyezés fontossága**

Fontos, hogy az állam mindig stratégiai ágazatként kezelje az oktatást, a felmerülő kérdések eldöntésénél pedig törekedni kell a megfelelő közmegegyezésre. Azért írok „megfelelő” közmegegyezést, mert egyhangúság természetesen soha semmiben nincs – viszont, amennyire csak lehet, az oktatáspolitikát illetve a tananyagot függetleníteni kell a politikai ciklustól.

- **Az alapozás fontossága**

Mint a házak építését, a tanítást is a szilárd alapok lerakásával kell kezdeni. Mindenekelőtt arról kell gondoskodni, hogy a tanulók rendszeresen megtanuljanak **írni-olvasni és számolni**, mert később minden ezekre épül. Jó volna továbbá, ha magára a **tanulásra, gondolkodásra** is tanítanák a gyerekeket – ami nem túl jellemző, érdekes módon pont ebből a szempontból a

tanulók eléggé magukra vannak hagyva. (Lásd ehhez egyébként a ‘Tanulás’ témát, sok gyakorlati tippel.)

Ide tartozik aztán az **alapvető műveltség**, egy széleskörű áttekintés átadása, ami már bevettebb, nagyrészt erről szól az általános iskola és a gimnázium. Ennek során nagyobb hangsúlyt szokott kapni a saját kultúra, az egyetemes kultúra rovására, ami természetes – a megfelelő egyensúlyra azonban ügyelni kell.

Később, **magasabb szinten**, egy-egy tudományág, szakma tekintetében **is fontos az alapozás**, amely még mindig tágabb tudást ölel fel, mint a belőle eredő szakterületek. Lásd ehhez a ‘Közgazdaságtan’ témában, hogy a legtöbb gyakorlati célra elegendőek a viszonylag egyszerű módszerek, illetve, hogy ezeket is tudni kell jól használni. Lásd még itt fentebb a régi, bevált módszerek használatát, az újak helyükön kezelését.

Emlékszünk továbbá, hogy sok mindenről, **ami az élethez kell**, nem szól az iskola. El lehetne gondolkozni, hogy legalább a legfontosabbakat ezekről is elmondják.

• A képzési szintek egyensúlya

Szintén szóltam róla, hogy sokan azt nézik, hány diplomás van, a mennyiséggel mérik az oktatási rendszer sikerességét. Ezzel kapcsolatban két dolgot kell látni: egyfelől, hogy pusztán a papírtól senki sem lesz okos, hozzáértő, **nem mindenki képes magas szinten teljesíteni**. Másfelől pedig **a gazdaságnak sem csak diplomásokra van szüksége**.

Az viszont tény, hogy a modern világban egyre csökken a képzettséget nem igénylő munkahelyek száma, a kiesőkkel pedig valamit kezdeni kell – ám diplomásból akkor sem kell majd végtelen számú. Lásd erről az ‘Iparizált világunk’ témában.

Mi következnek ebből? Az, hogy **nem kell mindenkiből diplomást faragni**. (Viszont **akik alkalmasak rá, azoknak igenis meg kell legyen a lehetőségük továbbtanulni**: egyrészt, mert a tudás jó és hasznos, másrészt meg mert, mint utaltam rá, az önálló gondolkodás kialakítása nem mindig célja a rendszernek, az igyekezhet elbutítani a népet.) Egyúttal vigyázni kell a minőségre, el kell fogadni, hogy a mennyiség nem pótolja azt, meg kell őrizni a diplomák értékét.

• Diszkriminációmentesség

A társadalmi változat esetében törekedni kell az esélyegyenlőségre, a képességbeli változatot illetően pedig nem baj, ha a jobb és rosszabb képességűekkel külön foglalkoznak – a fentebb megfogalmazottak szerint.

Ennek lehet része a **kétfókuszú felsőoktatási rendszer**, ha van egyrészt a tömegképzés, mellette pedig az elitképzés – ami egyúttal az utóbbi intézmények diplomáinak értékét is megőrzi.

• Vigyázni kell a jó tanerőre

Bár a tanári szakma sokak számára hivatás, azaz elhivatottságot éreznek a tanítás iránt, nem csak a pénzért csinálják azt – azért utóbbi sem mellékes, nagyban függ a pálya anyagi (és erkölcsi) megbecsülésétől, hogy kik mennek tanárnak. A jó tanár pedig aranyat ér, sokat számít, ha valaki jól tud magyarázni, motiválni, ért az emberekhez. Folyamatosan ügyelni kell tehát a tanári pálya megbecsültségére, hosszú távú kiszámíthatóságára.

Lásd ehhez ‘A piac előnyei’ témában a tehetségek eltérítését (például a jól fizető pénzügyi szakmák által); valamint a ‘Szélmegoldások’ témában a dolgokat, melyek, ha elvesznek, örökre elvesznek, (például mert a tanárok képezik a jövő tanárait is).

* * *

Végül néhány mondatban **az oktatási rendszer központosságának** előnyeiről és hátrányairól: mi a jó és rossz abban, ha az iskolákat egy központból irányítják, csökkentik az autonómiájukat?

Előnye lehet az oktatás egységes tartalmának, színvonalának, az esélyegyenlőségnek illetve az ehhez szükséges finanszírozásnak a biztosítása. (Aminek inkább az alap- és középfokú oktatásban van jelentősége.) **Hátránya** viszont, hogy így könnyebb a hatalom szolgálatába állítani a rendszert, valamint, hogy ha minden döntést központilag akarnak meghozni, azzal nehezkesebbé válik a működés. Lásd továbbá a ‘Tudomány’ témában a tudósok, a kutatás, a felsőoktatás hagyományos szabadságát, mely szintén csorbát szenvedhet.

Véleményedben nem feltétlen kell újdonságokat, nagy gondolatokat mondanod. Nekem az is elég, ha egy-egy kattintással tudatod, mennyire tetszett, amit olvastál, mennyire találtad azt hasznosnak, stb...

Klikkelhető linkek (Word-ben a Ctrl-t nyomni közben):

[Kérdőív](#) – [Fórum](#) – [Email](#)

Valamint, ha tetszett, oszd meg ezt a témát a Facebook-on.

Klikk a gombra (Word-ben a Ctrl-t nyomni közben):

